

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

10 ЖИЛД, 10 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 10, НОМЕР 10

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 10, ISSUE 10

ТОШКЕНТ-2025

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№10 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2025-10>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'afvor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxonova Dildora Sharipxonovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslavovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambarriddin Miradxamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar
Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxonovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Taxirov Farhod
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

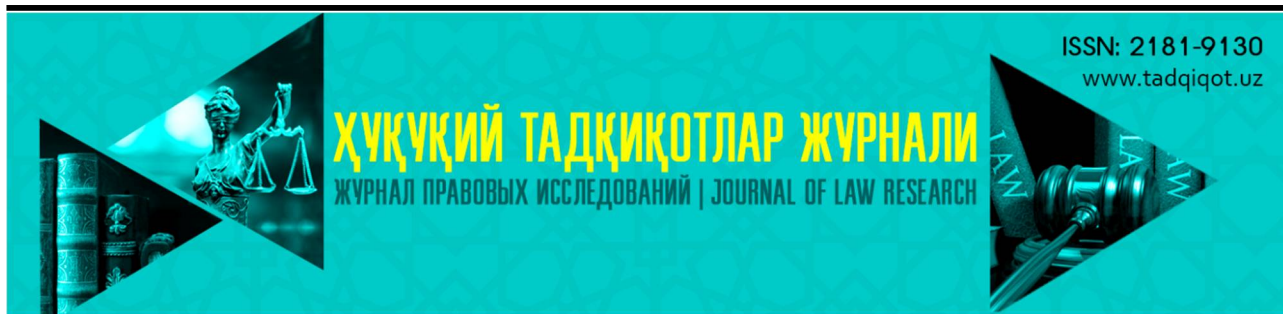
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Mashrapov Madorbek Zoxidbek o'g'li O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AVTOMOBIL YO'LLARI SOHASIDA DAVLAT BOSHQARUVINI MA'MURIY-HUQUQIY TARTIBGA SOLISH.....	5
2. Хошимова Юлдузхон Олимжонова СТОИМОСТЬ ТОВАРНОГО ЗНАКА В СИСТЕМЕ НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ: ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ И ОЦЕНКА.....	15
3. Овулов Пўлатжон Илхом ўғли ҲУҚУҚ ВА МУОМАЛА ЛАЁҚАТИ, ДАВЛАТ ИММУНИТЕТИ – ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИГИНИНГ МУҲИМ ЭЛЕМЕНТИ СИФАТИДА.....	23
4. Шукурова Малика Шахобидинова ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚДА НИКОҲ ТУШУНЧАСИ ВА ОИЛАВИЙ МУНОСАБАТЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ.....	33
5. Umarov Abbosjon Asliddin o'g'li SUG'URTA BOZORINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SUG'URTA FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHNING HUQUQIY MECHANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	45
6. Ғайбуллаев Фаррух Юлдашевич СУД ҲОКИМИЯТИ ФАОЛИЯТИ УСТИДАН ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИ: ҲОЛАТИ, ТАҲЛИЛИ, ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ.....	59
7. Maxmudov Alisher Abdusalimovich YEVIROPA PROKURATURASI – ERKINLIK XAVFSIZLIK VA ODIL SUDLOV KAFOLATI..	66
8. Сафаев Мансурбек Илхомжонович ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИШ ЗАРУРАТИ.....	73
9. Xudaykulov Feruzbek Xurramovich FIRIBGARLIK JINOYATIDA SUN'IY INTELLEKT JINOYAT SODIR ETISH VOSITASI SIFATIDA: QONUNCHILIK, AMALIYOT VA MUAMMOLAR.....	82
10. Баракаев Лазизжон Отакулович ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА МАХСУС ИҚТИСОДИЙ БИЛИМЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ПРОЦЕССУАЛ ШАКЛЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ.....	93
11. Имомназаров Алишер Хасанович ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИ ТИЗИМИДА КЎЗДАН КЕЧИРИШНИНГ ЎРНИ ВА БОШҚА ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИ БИЛАН ЎЗARO НИСБАТИ ТАҲЛИЛИ.....	103
12. Қурбонов Шухратжон Шавкатжонович ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИНИ ЎТКАЗИШНИНГ МОДДИЙ(ФАКТИК) АСОСЛАРИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ МУАММОЛАРИ.....	113

Umarov Abbosjon Asliddin o'g'li,
Toshkent davlat yuridik universiteti
mustaqil izlanuvchisi
ORCID: 0009-0005-8239-7332
E-mail: abbosjon.umarov@mail.ru

SUG'URTA BOZORINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SUG'URTA FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHNING HUQUQIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

For citation: Umarov Abbosjon Asliddin ugli. IMPROVING LEGAL MECHANISMS FOR REGULATING INSURANCE ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF THE INSURANCE MARKET. Journal of Law Research. 2025, 10 vol., issue 10.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.17353159>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida sug'urta bozorini raqamlashtirish sharoitida sug'urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan. Tadqiqotda sug'urta faoliyatining nazariy-huquqiy asoslari, sug'urta sohasida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi, elektron sug'urta xizmatlarini ko'rsatish tartibi, shuningdek raqamli sug'urta xizmatlarini ko'rsatishda iste'molchilar huquqlarini himoya qilish masalalari tahlil qilingan. Muallif sug'urta bozorini raqamlashtirish jarayonida yuzaga keladigan huquqiy muammolarni aniqlab, ularni hal etish bo'yicha takliflar ishlab chiqqan. Shuningdek, xorijiy mamlakatlarning raqamli sug'urta xizmatlarini tartibga solish borasidagi ilg'or tajribasi o'rganilib, O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari asosida O'zbekistonda sug'urta faoliyatini raqamlashtirish sharoitida huquqiy tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: Sug'urta faoliyati, raqamlashtirish, huquqiy mexanizmlar, elektron sug'urta xizmatlari, sug'urta qonunchiligi, raqamli texnologiyalar, kiber xavfsizlik, O'zbekiston, sug'urta polisi, iste'molchi huquqlari, insurtex.

Умаров Аббосжон Аслиддин углы,
Самостоятельный соискатель Ташкентского
государственного юридического университета
ORCID: 0009-0005-8239-7332
E-mail: abbosjon.umarov@mail.ru

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРАВОВЫХ МЕХАНИЗМОВ РЕГУЛИРОВАНИЯ СТРАХОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ СТРАХОВОГО РЫНКА

АННОТАЦИЯ

Настоящая статья посвящена вопросам совершенствования правовых механизмов регулирования страховой деятельности в условиях цифровизации страхового рынка Республики Узбекистан. В исследовании анализируются теоретико-правовые основы страховой деятельности, внедрение цифровых технологий в страховую сферу, порядок предоставления электронных страховых услуг, а также вопросы защиты прав потребителей при предоставлении цифровых страховых услуг. Автором выявлены правовые проблемы, возникающие в процессе цифровизации страхового рынка, и разработаны предложения по их решению. Также изучен передовой опыт зарубежных стран в сфере регулирования цифровых страховых услуг и рассмотрены возможности его применения в условиях Узбекистана. По результатам исследования разработаны практические предложения и рекомендации по совершенствованию механизмов правового регулирования в условиях цифровизации страховой деятельности в Узбекистане.

Ключевые слова: Страховая деятельность, цифровизация, правовые механизмы, электронные страховые услуги, страховое законодательство, цифровые технологии, кибербезопасность, Узбекистан, страховой полис, права потребителей, иншуртех.

Umarov Abbosjon Asliddin ugli,

Independent researcher at Tashkent State University of Law

ORCID: 0009-0005-8239-7332

E-mail: abbosjon.umarov@mail.ru

IMPROVING LEGAL MECHANISMS FOR REGULATING INSURANCE ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF THE INSURANCE MARKET

ANNOTATION

This article is devoted to the issues of improving legal mechanisms for regulating insurance activities in the context of digitalization of the insurance market in the Republic of Uzbekistan. The study analyzes the theoretical and legal foundations of insurance activities, the introduction of digital technologies in the insurance sector, the procedure for providing electronic insurance services, as well as issues of protecting consumer rights in the provision of digital insurance services. The author identified legal problems arising in the process of digitalization of the insurance market and developed proposals for their solution. Also, the advanced experience of foreign countries in regulating digital insurance services was studied and the possibilities of their application in the conditions of Uzbekistan were considered. Based on the results of the study, practical proposals and recommendations were developed to improve the mechanisms of legal regulation in the context of the digitalization of insurance activities in Uzbekistan.

Keywords: Insurance activities, digitalization, legal mechanisms, electronic insurance services, insurance legislation, digital technologies, cybersecurity, Uzbekistan, insurance policy, consumer rights, insurtech.

Kirish

Zamonaviy jahon iqtisodiyoti rivojlanishining hozirgi bosqichida raqamli texnologiyalar barcha sohalarda, shu jumladan sugʻurta xizmatlari sohasida ham keng qoʻllanilmoqda. Raqamli iqtisodiyotning shakllanishi sugʻurta faoliyatini tashkil etish va amalga oshirishning yangi mexanizmlarini ishlab chiqishni talab etmoqda. Oʻzbekiston Respublikasida ham sugʻurta tizimini raqamlashtirish, elektron sugʻurta xizmatlarini kengaytirish, sugʻurta kompaniyalarining faoliyatini raqamli transformatsiya qilish boʻyicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 23-oktyabrdagi “Sugʻurta bozorini raqamlashtirish va hayot sugʻurtasi sohasini rivojlantirish boʻyicha qoʻshimcha chora-tadbirlar toʻgʻrisida”gi PQ-5265-son qarori sugʻurta bozorini yangi bosqichga koʻtarish va raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirish uchun muhim asos boʻldi. Shuningdek, 2021-yil 23-noyabrdagi

“Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi qonunning qabul qilinishi sug‘urta sohasidagi raqamlashtirish jarayonlarining huquqiy asoslarini mustahkamladi.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda elektron sug‘urta polislarini joriy etish, masofaviy sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatish, raqamli identifikatsiya tizimlarini qo‘llash, sug‘urta hodisalari yuzasidan masofaviy talab qo‘yish va sug‘urta tovonini to‘lash kabi raqamli sug‘urta xizmatlari bosqichma-bosqich joriy etilmoqda. Bu jarayonda sug‘urta munosabatlarini raqamli muhitda tartibga solish, sug‘urta ishtirokchilari huquqlarini himoya qilish, ma‘lumotlar xavfsizligini ta‘minlash masalalari muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Biroq, sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonida bir qator huquqiy muammolar yuzaga kelmoqda. Jumladan, elektron sug‘urta xizmatlarining huquqiy maqomi, elektron sug‘urta shartnomalarining yuridik kuchi, raqamli identifikatsiya usullarining huquqiy jihatlari, raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatishda iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish mexanizmlari, shuningdek, kiber xavfsizlik va shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish bilan bog‘liq masalalar yetarli darajada tartibga solinmagan.

Shu munosabat bilan sug‘urta bozorini raqamlashtirish sharoitida sug‘urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish, qonunchilik bazasini mustahkamlash, raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatish tartibini aniq belgilash va iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish tizimini takomillashtirish dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Ushbu maqolada O‘zbekistonda sug‘urta bozorini raqamlashtirish sharoitida sug‘urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari tahlil qilinadi va bu borada amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonlari va ularni huquqiy tartibga solish masalalari ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Ushbu tadqiqotlarda raqamli sug‘urta xizmatlarining rivojlanishi, sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish jarayonida yuzaga keladigan huquqiy muammolar, elektron sug‘urta xizmatlarini tartibga solishning huquqiy mexanizmlari kabi masalalar yoritilgan.

O‘zbekistonlik olim M. Ostonov o‘zining “O‘zbekiston sug‘urta tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali sug‘urta bozorini rivojlantirish istiqbollari” maqolasida sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish jarayonlarining ahamiyatini ta‘kidlab, “sug‘urta faoliyati mamlakat moliyaviy tizimining asosiy bo‘g‘ini hisoblanib, tabiiy ofatlar, baxtsiz hodisalar va boshqa kutilmagan holatlar riskini boshqarishda muhim ahamiyat kasb etadi” degan fikrni ilgari suradi [1]. Muallifning fikriga ko‘ra, raqamli texnologiyalarni sug‘urta sohasiga joriy etish orqali xizmatlar sifatini oshirish, ma‘muriy xarajatlarni kamaytirish va mijozlar qamrovini kengaytirish mumkin. Bizning fikrimizcha, M. Ostonovning yondashuvi sug‘urta sohasini raqamlashtirishning iqtisodiy jihatlarga ko‘proq e‘tibor qaratadi, ammo bu jarayonning huquqiy asoslarini yetarli darajada ochib bermaydi.

D.R. Maxmudov o‘zining tadqiqotlarida sug‘urta bozorining professional ishtirokchilari tomonidan ko‘rsatiladigan xizmatlarni fuqarolik-huquqiy tartibga solish masalalarini tadqiq etadi. Uning fikricha, “sug‘urta va sug‘urta faoliyati tushunchalari qonunchilikda yagona yondashuv asosida berilishi lozim, bu sug‘urta munosabatlarini tartibga solishda aniqlikni ta‘minlaydi” [2]. Muallif raqamli sug‘urta xizmatlari kontekstida fuqarolik-huquqiy munosabatlarni tartibga solishning muhim jihatlari sifatida elektron shakldagi bitimlarni tuzish, sug‘urta polislarini elektron shaklda rasmiylashtirish va sug‘urta hodisalari yuz berganda talablarni masofaviy tarzda ko‘rib chiqish masalalarini ajratib ko‘rsatadi. Bizning fikrimizcha, D.R. Maxmudovning yondashuvi sug‘urta munosabatlarini raqamli muhitda tartibga solishning huquqiy asoslarini tushunish uchun muhim, ammo zamonaviy raqamli texnologiyalar (masalan, katta ma‘lumotlar, sun‘iy intellekt, blokcheyn) kontekstida sug‘urta munosabatlarini tartibga solish masalalari yetarli darajada ochib berilmagan.

Sh.O‘. Djanadilov “Sug‘urta faoliyatiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etilishining uslubiy asoslarini takomillashtirish” mavzusidagi dissertatsiyasida sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish jarayonlarining metodologik asoslarini tadqiq etadi. Muallif sug‘urta kompaniyalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlarini tahlil qilib, “raqamli sug‘urta texnologiyalari sug‘urta operatsiyalarini

avtomatlashtirish, mijozlar bilan o‘zaro munosabatlarni takomillashtirish va yangi sug‘urta mahsulotlarini yaratish imkonini beradi” degan xulosaga keladi[3]. Bizning fikrimizcha, Sh.O‘. Djanadilovning yondashuvi sug‘urta faoliyatini raqamlashtirishning texnologik va tashkiliy jihatlarini yaxshi yoritgan, ammo bu jarayonning huquqiy mexanizmlarini yetarli darajada tadqiq etmagan.

Sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish sharoitida huquqiy tartibga solish masalalariga bag‘ishlangan tadqiqotlar orasida Haliqulova G.T.ning ishlari alohida ahamiyatga ega. Uning “Sug‘urta tizimi va uning amal qilish mexanizmini takomillashtirish” mavzusidagi dissertatsiyasida sug‘urta tizimining huquqiy asoslari tahlil qilingan. Muallif “sug‘urta tizimining huquqiy asosi huquqiy me‘yorlar majmui, sug‘urta munosabatlari ishtirokchilarining huquqlari va majburiyatlarini o‘z ichiga oladi” deb ta‘kidlaydi[4]. Raqamli sug‘urta xizmatlari kontekstida sug‘urta tizimining huquqiy asoslarini takomillashtirish zarurligini ta‘kidlab, muallif elektron sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatish tartibi, elektron sug‘urta shartnomalarining yuridik maqomi, sug‘urta ma‘lumotlarining xavfsizligini ta‘minlash kabi masalalarga e‘tibor qaratadi. Bizning fikrimizcha, Haliqulova G.T.ning tadqiqotlari sug‘urta tizimining huquqiy asoslarini tushunish uchun muhim ahamiyatga ega bo‘lsa-da, raqamli sug‘urta xizmatlarini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini yetarli darajada detallashtirmagan.

Sug‘urta huquqi sohasidagi olimlar O. Okyulov va N. Imomov o‘zlarining “Sug‘urta huquqi” o‘quv qo‘llanmasida sug‘urta munosabatlarining huquqiy tabiati va ularni tartibga solish mexanizmlarini tadqiq etadilar. Mualliflar sug‘urtani “har qanday faoliyatda tavakkalchilik xavf-xatarini kamaytirish vositasi, juda katta moliyaviy resurslarning to‘planishini va uni muomalaga kiritib kredit-sarmoya tizimini ta‘minlashning qudratli manbai” sifatida ta‘riflaydilar [5]. Bizning fikrimizcha, mualliflar tomonidan taqdim etilgan sug‘urta munosabatlarining huquqiy tabiati tahlili sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish kontekstida yangi yondashuvlar bilan to‘ldirilishi lozim, chunki raqamli muhitda sug‘urta munosabatlarining huquqiy tabiati o‘zgarishi mumkin.

M.S. Boltayevning “Sug‘urta huquqi” darsligida sug‘urta shartnomalarining huquqiy tabiati va turlari, shu jumladan elektron sug‘urta shartnomalari masalalari yoritilgan. Muallif ixtiyoriy sug‘urta shartnomasining xususiyatlarini belgilovchi yuridik belgilarni ajratib ko‘rsatadi, jumladan: “shartnoma ishtirokchilarining o‘zaro erkini ifodalaydigan kelishilgan harakatlari mavjudligi”, “haq evazigalik”, “sug‘urtaning maqsadli yo‘naltirilganligi”, “sug‘urta hodisasi hisoblanadigan voqealar va holatlarning oldindan bilishning mumkin emasligi”, “sug‘urta shartnomasining tavakkalchilik tusi” [6]. Bizning fikrimizcha, M.S. Boltayev tomonidan ajratib ko‘rsatilgan sug‘urta shartnomasining huquqiy belgilari raqamli muhitda ham o‘z ahamiyatini saqlab qoladi, ammo elektron sug‘urta shartnomalarining o‘ziga xos xususiyatlarini ham hisobga olish lozim.

F.Sh. Hamrayevaning “Raqamlashtirish sharoitida sug‘urta tizimida majburiy sug‘urta turlarining o‘ziga xos jihatlari” maqolasida raqamli texnologiyalarning sug‘urta tizimiga ta‘siri, majburiy sug‘urta turlarini raqamlashtirish jarayonlari tahlil qilingan. Muallif “majburiy sug‘urta turlarini raqamlashtirish sug‘urta qamrovini kengaytirish, sug‘urta polislarini rasmiylashtirish jarayonini soddalashtirish va sug‘urta hodisalari yuz berganda sug‘urta to‘voni to‘lash jarayonlarini tezlashtirish imkonini beradi” degan fikrni ilgari suradi [7]. Bizning fikrimizcha, F.Sh. Hamrayevaning majburiy sug‘urta turlarini raqamlashtirish borasidagi fikrlari amaliy ahamiyatga ega, ammo bu jarayonning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari yetarli darajada yoritilmagan.

Xorijiy olimlarning tadqiqotlari orasida V.A. Bolqibekov, S.N. Voronova va boshqalarning ishlari diqqatga sazovor. V.A. Bolqibekov sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonlarining huquqiy jihatlarini tadqiq etib, “raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatishda iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish, shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish va kiber xavfsizlikni ta‘minlash masalalari alohida ahamiyatga ega” deb ta‘kidlaydi [8]. S.N. Voronova esa o‘z tadqiqotlarida “raqamli sug‘urta platformalari va elektron sug‘urta polislarining huquqiy maqomini aniq belgilash, sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish jarayonlarini tartibga solishning muhim shartidir” degan fikrni ilgari suradi [9]. Bizning fikrimizcha, xorijiy olimlarning tadqiqotlari sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish

jarayonlarining huquqiy jihatlarini tushunish uchun muhim, ammo O‘zbekiston sharoitida bu tajribani qo‘llash uchun milliy qonunchilik xususiyatlarini hisobga olish lozim.

A. Rahimova va E. Hojiyevlarning “O‘zbekiston Respublikasining moliya huquqi” darsligida sug‘urta huquqiy munosabatlarining moliyaviy-huquqiy jihatlari tahlil qilingan. Mualliflar sug‘urtani “keltirilishi mumkin bo‘lgan zararni maxsus tashkilotga to‘langan a‘zolik to‘lovlari orqali qoplashni ta‘minlash” sifatida ta‘riflaydilar [10]. Bizning fikrimizcha, ushbu ta‘rif raqamli sug‘urta xizmatlari kontekstida yanada kengaytirilishi lozim, chunki raqamli muhitda sug‘urta munosabatlarining moliyaviy-huquqiy jihatlari an‘anaviy sug‘urta munosabatlaridan farq qilishi mumkin.

I.X. Abduraxmonov sug‘urta funksiyalarini tahlil qilib, “sug‘urta funksiyalari taqsimlash, risklilik, oldini olish, jamg‘arish, nazorat, kredit va investitsiya funksiyalaridan iborat” deb ta‘kidlaydi [11]. Bizning fikrimizcha, raqamli sug‘urta xizmatlari kontekstida sug‘urtaning funksiyalari yanada kengayib, ma‘lumot yig‘ish va tahlil qilish, shaxsiylashtirilgan sug‘urta xizmatlarini taklif etish, real vaqt rejimida risklarni baholash kabi yangi funksiyalarni ham o‘z ichiga olishi mumkin.

T.M. Boymuratovning “O‘zbekistonda sug‘urta faoliyati va uni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish” mavzusidagi dissertatsiyasida sug‘urta faoliyatining iqtisodiy va huquqiy jihatlari tahlil qilingan. Muallif “sug‘urta faoliyatining talab va taklif asosida rivoj topishi, bir tomondan turli mulkchilik shakllaridagi sug‘urta tashkilotlarining faoliyat ko‘rsatishlari uchun zaruriy shart-sharoitni yaratsa, ikkinchi tomondan xo‘jalik subyektlarining mol-mulk hamda daromadlarini kutilmagan turli risklardan himoyasini ta‘minlaydi” deb ta‘kidlaydi [12]. Bizning fikrimizcha, T.M. Boymuratovning yondashuvi sug‘urta faoliyatining iqtisodiy jihatlari yaxshi yoritgan, ammo raqamli sug‘urta xizmatlarini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini yetarli darajada ochib bermagan.

S.A. Umarovning fikricha, “sug‘urta iste‘molchilarining huquqlari va manfaatlarini himoya qilish tizimini takomillashtirish, sug‘urta faoliyati ustidan davlat nazoratini kuchaytirish va sug‘urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta‘minlash sug‘urta bozorini rivojlantirishning muhim shartlaridir” [13]. Bizning fikrimizcha, S.A. Umarovning yondashuvi sug‘urta bozorini tartibga solishning muhim jihatlari qamrab olsa-da, raqamli sug‘urta xizmatlarini tartibga solishning o‘ziga xos xususiyatlarini yetarli darajada inobatga olmaydi.

O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrda “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi qonuni sug‘urta faoliyatini tartibga solishning asosiy huquqiy hujjati hisoblanadi. Ushbu qonunda sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish jarayonlarining huquqiy asoslari ham belgilangan. Xususan, qonunning 3-moddasida “sug‘urta tushunchasi” muayyan voqea (hodisa) yuz berganda yetkazilgan zararning o‘rnini qoplash, tovonlar va boshqa to‘lovlar to‘lash uchun maqsadli pul jamg‘armalarini tashkil etish hamda ulardan foydalanish bilan bog‘liq bo‘lgan, jismoniy va yuridik shaxslarning manfaatlarini himoya qilishga doir munosabatlar” sifatida ta‘riflangan [14]. Bizning fikrimizcha, ushbu ta‘rif raqamli sug‘urta xizmatlari kontekstida ham o‘z ahamiyatini saqlab qoladi, ammo qonunda raqamli sug‘urta xizmatlarining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga oluvchi normalarni kiritish maqsadga muvofiq.

Yuqoridagi adabiyotlar tahlili asosida aytish mumkinki, O‘zbekistonda sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonlarining iqtisodiy, texnologik, tashkiliy jihatlari ma‘lum darajada tadqiq etilgan bo‘lsa-da, bu jarayonning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari yetarli darajada o‘rganilmagan. Sug‘urta faoliyatini raqamli muhitda tartibga solish, elektron sug‘urta shartnomalarining huquqiy maqomini aniqlash, raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatishda iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish, shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish va kiber xavfsizlikni ta‘minlash kabi masalalar hali ham ko‘proq tadqiqot va amaliy yechimlarni talab qiladi.

Mazkur tadqiqot ishida sug‘urta bozorini raqamlashtirish sharoitida sug‘urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini o‘rganish uchun quyidagi ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tizimli tahlil usuli yordamida sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish mexanizmlarining huquqiy tabiati va tartibga solish tizimi o‘rganildi. Qiyosiy-huquqiy tahlil usuli orqali O‘zbekiston va xorijiy davlatlar sug‘urta qonunchiligidagi raqamlashtirish bilan bog‘liq normalar taqqoslandi. Statistik tahlil usuli yordamida O‘zbekistonda raqamli sug‘urta xizmatlarining rivojlanish dinamikasi

o'rganildi. Mantiqiy-yuridik tahlil usuli orqali amaldagi qonunchilikdagi bo'shliqlar va kolliziyalar aniqlandi. Formal-yuridik usul yordamida qonunchilikdagi normalarning xususiyati va mazmuni tahlil qilindi. Shuningdek, sotsiologik so'rov usuli orqali sug'urta kompaniyalari va iste'molchilarning raqamli sug'urta xizmatlariga munosabati o'rganildi. Tadqiqot natijalarini umumlashtirish va tizimlashtirish uchun induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi.

O'zbekiston Respublikasida sug'urta bozorini raqamlashtirish sharoitida sug'urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini tadqiq etish jarayonida quyidagi natijalarga erishildi:

O'zbekiston Respublikasida sug'urta sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etish va sug'urta xizmatlarini elektron shaklda ko'rsatish bilan bog'liq munosabatlarni tartibga soluvchi qonunchilik bazasi shakllanish jarayonida.

Birinchi, elektron sug'urta shartnomalarining huquqiy maqomi bilan bog'liq muammolar. Amaldagi qonunchilikda "elektron sug'urta shartnomasi" tushunchasi aniq belgilanmagan. "Elektron turdagi sug'urta xizmatlarini ko'rsatish tartibi to'g'risida"gi Nizomda elektron sug'urta shartnomasi a'naviy sug'urta shartnomasi bilan teng huquqiy kuchga egaligi va elektron raqamli imzo bilan tasdiqlanishi lozimligi belgilangan bo'lsa-da, amaliyotda elektron shartnomalarning haqiqiyliigi va isbotlovchi kuch doirasi bilan bog'liq muammolar uchramoqda.

Ikkinchi, iste'molchilarning elektron sug'urta xizmatlaridan foydalanish huquqlarini himoya qilish mexanizmlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Iste'molchilar elektron sug'urta xizmatlaridan foydalanishda ularga taqdim etilayotgan ma'lumotlarning to'liqligi, ishonchliligi va shaffofligini baholash imkoniyatiga ega bo'lmasligi mumkin. Bu esa sug'urta kompaniyalari tomonidan o'z majburiyatlarini bajarmaslik xavfini oshiradi.

Uchinchi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va kiberxavfsizlik masalalari. Sug'urta kompaniyalari mijozlarning katta hajmdagi shaxsiy va moliyaviy ma'lumotlariga ega bo'ladi. Bu ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlash, ularni uchinchi shaxslarga noqonuniy o'tkazilishini oldini olish, kiberhujumlardan himoya qilish juda muhim. Amaldagi qonunchilikda bu masalalar yetarlicha tartibga solinmagan.

To'rtinchi, elektron sug'urta tizimlarida identifikatsiya masalalari. Elektron sug'urta xizmatlari ko'rsatishda masofadan mijozlarni identifikatsiya qilish mexanizmlari mukammal emas. Bu esa firibgarlik holatlari va qalbakilashtirish holatlarining ko'payishiga olib kelishi mumkin.

Beshinchi, transchegaraviy sug'urta xizmatlarini tartibga solish muammolari. Raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida chet el sug'urta kompaniyalari O'zbekiston fuqarolariga masofadan turib xizmat ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Biroq, bunday xizmatlarni tartibga solish va nazorat qilish mexanizmlari mavjud emas.

Sug'urta bozorini raqamlashtirish sohasida xorijiy mamlakatlar tajribasini o'rganish natijasida quyidagi ilg'or tajribalar aniqlandi:

Janubiy Koreyada sug'urta faoliyatini raqamlashtirish borasida **"sug'urta biznesi"** atamasi qo'llanilib, u sug'urta mahsulotlarini sotishda yuzaga keladigan va hayotni sug'urtalash biznesiga, hayotni sug'urtalash bilan bog'liq bo'lmagan biznesga va uchinchi turdagi sug'urta biznesiga tegishli bo'lgan sug'urta, mukofot olish, sug'urta mukofotlarini to'lash kabi jarayonlarni qamrab oladi [15]. Bu esa raqamli sug'urta xizmatlarining huquqiy maqomini aniq belgilash imkonini beradi.

Germaniyada 2008-yilda qabul qilingan "Sug'urta shartnomasi to'g'risida"gi Qonunda elektron sug'urta shartnomalarining huquqiy maqomi aniq belgilangan va elektron shaklda tuzilgan shartnomalar an'aviy shartnomalar bilan bir xil huquqiy kuchga ega ekani belgilangan [16]. Bu elektron sug'urta shartnomalarining yuridik kuchini tan olish va ularni huquqiy jihatdan himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirishga imkon beradi.

AQSHda sug'urta faoliyatini raqamlashtirish bo'yicha alohida qonun mavjud emas, biroq har bir shtat o'z hududida elektron sug'urta polislarini joriy etish, raqamli identifikatsiya va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha maxsus qoidalarni belgilaydi [17]. Bu esa mahalliy sharoitlarni hisobga olgan holda raqamli sug'urta xizmatlarini tartibga solish imkonini beradi.

Singapurda sug'urta biznesida raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha alohida dastur mavjud bo'lib, sug'urta polisi bo'yicha tavakkal qilish yoki javobgarlikni o'z zimmasiga olish bilan

bog‘liq biznesning yuridik asoslari aniq belgilangan [18]. Bu esa raqamli sug‘urta xizmatlari ko‘rsatishning huquqiy asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

O‘zbekistonda sug‘urta bozorini raqamlashtirish doirasida quyidagi texnologiyalar joriy etilmoqda:

Yagona sug‘urta axborot tizimi. Bu tizim orqali barcha sug‘urta tashkilotlari faoliyatini monitoring qilish, sug‘urta shartnomalarini ro‘yxatdan o‘tkazish, iste‘molchilarga sug‘urta kompaniyalari to‘g‘risida ma‘lumot berish imkoniyati mavjud. Biroq, tizimning huquqiy maqomi va unda saqlanayotgan ma‘lumotlarning yuridik ahamiyati to‘g‘risida qonunchilikda aniq me‘yorlar belgilanmagan.

O‘zbekistonda transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug‘urta qilish polislarini elektron shaklda rasmiylashtirish amaliyoti yo‘lga qo‘yilgan. Biroq, elektron sug‘urta polislarining yuridik kuchi va uni tasdiqlash tartibi bo‘yicha huquqiy mexanizmlar yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

Ko‘plab sug‘urta kompaniyalari mobil ilovalar orqali sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatmoqda. Biroq, mobil ilovalar orqali amalga oshiriladigan operatsiyalarning huquqiy kuchi, ularda shakllantiriladigan hujjatlarning yuridik ahamiyati borasida qonunchilikda bo‘shliqlar mavjud.

Internet orqali sug‘urta mahsulotlarini sotish amaliyoti rivojlanmoqda. Biroq, onlayn sug‘urta mahsulotlarini reklama qilish, sotish va ular bo‘yicha xizmat ko‘rsatishning huquqiy jihatlari yetarlicha tartibga solinmagan.

Ko‘plab sug‘urta kompaniyalari smartfonlar va dronlar yordamida sug‘urta hodisalarini masofadan baholash amaliyotini joriy etmoqda. Biroq, bunday baholash natijalarining yuridik ahamiyati va isbotlovchi kuchi qonunchilikda belgilanmagan.

Sug‘urta bozorini raqamlashtirish sharoitida iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish masalalari muhim ahamiyat kasb etadi. Tahlillar natijasida quyidagi muammolar aniqlandi:

Sug‘urta kompaniyalari tomonidan elektron shaklda taqdim etilayotgan ma‘lumotlarning to‘liq emasligi va shaffof emasligi. Iste‘molchilar sug‘urta shartnomasini elektron shaklda tuzish vaqtida shartnomaning barcha shartlari bilan to‘liq tanishish imkoniyatiga ega bo‘lmaydilar.

Elektron sug‘urta xizmatlaridan foydalanishda iste‘molchilarning texnik imkoniyatlari cheklanganligi. Barcha iste‘molchilar ham raqamli texnologiyalardan samarali foydalana olmaydilar, bu esa ularning huquqlarining buzilishiga olib kelishi mumkin.

Elektron sug‘urta xizmatlaridan norozi bo‘lgan iste‘molchilarning shikoyatlarini ko‘rib chiqish mexanizmlarining yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi. Iste‘molchilar o‘z huquqlari buzilgan taqdirda qayerga va qanday murojaat qilish mumkinligi to‘g‘risida yetarli ma‘lumotga ega emaslar.

Shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish mexanizmlarining zaifligi. Iste‘molchilarning shaxsiy ma‘lumotlari noqonuniy tarzda yig‘ilishi, saqlanishi va foydalanilishi mumkin, bu esa ularning shaxsiy hayotiga daxl qiladi.

O‘zbekiston Respublikasining “Iste‘molchilarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi Qonunida elektron sug‘urta xizmatlaridan foydalanuvchi iste‘molchilarning huquqlarini himoya qilish bo‘yicha maxsus normalar belgilanmagan. Shuningdek, “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi Qonunida ham elektron sug‘urta xizmatlaridan foydalanuvchi iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish bo‘yicha aniq normalar mavjud emas.

Sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayoni butun dunyoda, shu jumladan O‘zbekistonda ham jadal sur‘atlar bilan rivojlanmoqda. Raqamlashtirish jarayonlari sug‘urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. O‘zbekistonda sug‘urta sohasini raqamlashtirish bo‘yicha qator muhim huquqiy asoslar yaratilgan bo‘lsa-da, bu borada hal etilishi lozim bo‘lgan bir qator muammolar mavjud.

O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi qonuni sug‘urta faoliyatini raqamlashtirish jarayonlarini tartibga solishning asosiy huquqiy bazasi hisoblanadi. Ushbu qonun 3-moddasida sug‘urta tushunchasi berilgan bo‘lib, unga ko‘ra “sug‘urta deganda muayyan voqea (hodisa) yuz berganda yetkazilgan zararining o‘rnini qoplash, tovonlar va boshqa to‘lovlar to‘lash uchun maqsadli pul jamg‘armalarini tashkil etish hamda ulardan foydalanish

bilan bog‘liq bo‘lgan, jismoniy va yuridik shaxslarning manfaatlarini himoya qilishga doir munosabatlar tushuniladi”. Qonunda sug‘urta faoliyatini amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari nazarda tutilgan. Xususan, qonunda sug‘urta shartnomasini tuzish tartibi belgilangan bo‘lib, unda “sug‘urta shartnomasi yozma shaklda, shu jumladan elektron shaklda tuzilishi mumkin” deb ko‘rsatilgan.

Raqamlashtirish jarayonlari sug‘urta bozorining barcha ishtirokchilari uchun qator afzalliklar yaratmoqda. Sug‘urta kompaniyalari uchun raqamlashtirish operatsion xarajatlarni kamaytirish, yangi mijozlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish, ma‘lumotlarni samarali tahlil qilish imkoniyatlarini oshiradi. Sug‘urta xizmatlari iste‘molchilari uchun esa raqamlashtirish xizmatlardan masofadan turib foydalanish, vaqt va resurslarni tejash, shaffoflikni oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Ostonov M.B. ta‘kidlaganidek, “sug‘urta tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali sug‘urta kompaniyalari xarajatlarini 15-20 foizga kamaytirish, mijozlarga xizmat ko‘rsatish tezligini 30 foizga oshirish, shuningdek yangi mijozlar sonini 2-3 barobarga ko‘paytirish imkoniyati mavjud” [19].

Biroq, sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonida bir qator huquqiy muammolar yuzaga kelmoqda. Sug‘urta kompaniyalari tomonidan raqamli texnologiyalarni joriy etish sur‘atlari sug‘urta faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilik bazasining rivojlanish sur‘atlaridan ilgarilab ketmoqda. Natijada bir qator huquqiy bo‘shliqlar yuzaga kelmoqda. Jumladan, raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatishda iste‘molchilarning huquqlarini himoya qilish mexanizmlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Masalan, elektron sug‘urta shartnomalarini tuzishda iste‘molchilarning shartnoma shartlari bilan to‘liq tanishish imkoniyatlari cheklangan bo‘lishi mumkin. Shuningdek, shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish, kiber xavfsizlikni ta‘minlash masalalari ham dolzarb bo‘lib qolmoqda.

O‘zbekistonda sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonida yuzaga kelayotgan yana bir muammo bu raqamli sug‘urta mahsulotlarini tasniflash va tartibga solish mexanizmlarining mukammal emasligidir. Hozirgi vaqtda O‘zbekiston qonunchiligida kiber-sug‘urta, telematik sug‘urta, parametrik sug‘urta kabi raqamli sug‘urta mahsulotlarining huquqiy maqomi aniq belgilanmagan. Bu esa ushbu innovatsion sug‘urta mahsulotlarini rivojlantirishga to‘sqinlik qilmoqda.

F.Sh.Hamrayeva ta‘kidlaganidek, “sug‘urta kompaniyalari tomonidan yangi texnologiyalarni joriy etishda ro‘baru kelinayotgan asosiy muammolar sifatida qonunchilik bazasining yetarli darajada takomillashmaganligi, malakali mutaxassislarining yetishmasligi, ma‘lumotlar xavfsizligi bilan bog‘liq muammolar, shuningdek mijozlarning raqamli savodxonlik darajasining pastligi kabilarni ko‘rsatish mumkin” [20].

Xalqaro tajribani o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonlari faol kechmoqda va bu jarayonlarni tartibga solish uchun maxsus qonunchilik bazasi yaratilgan. Masalan, Yevropa Ittifoqida “Raqamli sug‘urta va pensiya mahsulotlari2 direktivasi (DIPP) qabul qilingan bo‘lib, u raqamli sug‘urta xizmatlarini standartlashtirish, sug‘urta iste‘molchilarining huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan [21].

Singapurda sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonlari “Smart Nation” dasturi doirasida amalga oshirilmoqda. Singapur qonunchiligida raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatish tartibi, sug‘urta operatsiyalarida blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish, sun‘iy intellekt tizimlarining sug‘urta faoliyatidagi roli kabi masalalar batafsil tartibga solingan [22].

O‘zbekiston sug‘urta bozorini raqamlashtirish sharoitida yuzaga kelayotgan huquqiy muammolarni hal etish uchun qonunchilik bazasini yanada takomillashtirish zarur. **Bunda quyidagi yo‘nalishlarga e‘tibor qaratish maqsadga muvofiq:**

Birinchidan, raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatish tartibini batafsil tartibga soluvchi yagona me‘yoriy-huquqiy hujjat ishlab chiqish lozim. Bu hujjatda elektron sug‘urta shartnomalarini tuzish, raqamli identifikatsiya usullari, raqamli imzolardan foydalanish, sug‘urta hodisalari yuzasidan elektron talablar qo‘yish va tovonlarni elektron shaklda to‘lash tartibi kabi masalalar aniq belgilanishi kerak.

Ikkinchidan, raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatishda iste‘molchilarning huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Bunda iste‘molchilarga sug‘urta shartnomasi

shartlari to'g'risida to'liq axborot berish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, nizolarni masofadan hal etish mexanizmlarini yaratish kabi masalalarga e'tibor qaratish lozim.

Uchinchidan, innovatsion raqamli sug'urta mahsulotlarining huquqiy maqomini aniqlashtirish zarur. Jumladan, kiber-sug'urta, telematik sug'urta, parametrik sug'urta kabi yangi sug'urta mahsulotlarining huquqiy tabiati, xususiyatlari, ularni amalga oshirish tartibi qonunchilikda aniq belgilanishi kerak.

To'rtinchidan, sug'urta bozorida raqamli texnologiyalarni qo'llashda kiber xavfsizlikni ta'minlash mexanizmlarini takomillashtirish lozim. Bunda sug'urta kompaniyalari tomonidan ma'lumotlar bazalarining xavfsizligini ta'minlash, kiberhujumlardan himoyalani tizimlarini yaratish, ma'lumotlar yo'qolishi holatlarida tiklash mexanizmlarini ishlab chiqish kabi masalalarga alohida e'tibor qaratish zarur.

Beshinchidan, sug'urta bozorini raqamlashtirish sharoitida mutaxassislarining malakasini oshirish tizimini takomillashtirish lozim. Jumladan, sug'urta kompaniyalari xodimlarini raqamli texnologiyalar, kiber xavfsizlik, ma'lumotlarni tahlil qilish bo'yicha o'qitish tizimini yo'lga qo'yish zarur.

Oltinchidan, sug'urta kompaniyalarining raqamli transformatsiyasi jarayonlarini rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish lozim. Bunda raqamli texnologiyalarni joriy etayotgan sug'urta kompaniyalariga soliq imtiyozlari, moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yaratish maqsadga muvofiq.

Yettinchidan, sug'urta bozorida raqamli texnologiyalarni qo'llash bo'yicha xalqaro tajribani o'rganish va milliy qonunchilikka implementatsiya qilish lozim. Bunda rivojlangan mamlakatlarning ilg'or tajribalarini O'zbekiston sharoitiga moslashtirib joriy etish maqsadga muvofiq. Jumladan, Yevropa Ittifoqi, Singapur, Janubiy Koreya kabi davlatlarning raqamli sug'urta xizmatlarini tartibga solish bo'yicha tajribasi o'zbek qonunchiligi uchun foydali bo'lishi mumkin.

Sakkizinchidan, sug'urta kompaniyalarining raqamli transformatsiyasini nazorat qilish tizimini takomillashtirish zarur. Bunda sug'urta kompaniyalari tomonidan raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonlarini monitoring qilish, raqamli xavfsizlik talablariga rioya etilishini nazorat qilish mexanizmlarini ishlab chiqish lozim.

Sug'urta bozorini raqamlashtirish sharoitida sug'urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish nafaqat sug'urta kompaniyalarining samaradorligini oshirishga, balki iste'molchilar uchun qulay va xavfsiz sug'urta xizmatlarini yaratishga xizmat qiladi. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatda sug'urta madaniyatini rivojlantirish, sug'urta xizmatlarining ommabopligini oshirish va sug'urta bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi.

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi sug'urta sohasida **“InsurTech”** konsepsiyasining shakllanishiga olib keldi. **InsurTech** – bu sug'urta sohasida innovatsion texnologiyalardan foydalanishga asoslangan kompaniyalar va startaplarni ifodalaydigan atama. Bunday kompaniyalar sun'iy intellekt, blokcheyn, katta ma'lumotlar tahlili, internet buyumlar kabi texnologiyalardan foydalanib, yangi turdagi sug'urta xizmatlarini yaratmoqda [23]. O'zbekistonda ham InsurTech loyihalarini rivojlantirish uchun huquqiy asoslarni yaratish zarur. Jumladan, **“regulyatorlik qumdoni” (regulatory sandbox)** konsepsiyasini joriy etish orqali innovatsion sug'urta mahsulotlarini sinab ko'rish va tartibga solish imkoniyatlarini yaratish maqsadga muvofiq.

Sug'urta bozorini raqamlashtirish sharoitida ma'lumotlar analitikasi muhim rol o'ynamoqda. Sug'urta kompaniyalari katta hajmdagi ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish orqali mijozlarning ehtiyojlarini aniqroq baholash, risklarni samaraliroq boshqarish, shuningdek firibgarliklarni aniqlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Biroq, shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish va qayta ishlash jarayonlarini huquqiy tartibga solish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. **“Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida”**gi O'zbekiston Respublikasi qonuni shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning umumiy asoslarini belgilab bergan bo'lsa-da, sug'urta sohasida shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash va saqlashning o'ziga xos jihatlarini tartibga soluvchi maxsus normalar mavjud emas.

Ushbu tadqiqot ishida O'zbekiston Respublikasida sug'urta bozorini raqamlashtirish sharoitida sug'urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sug'urta faoliyatini raqamlashtirish

jarayoni sug‘urta munosabatlarining tabiatiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda va bu jarayonlarni to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish uchun tegishli huquqiy baza yanada takomillashtirilishi lozim.

O‘zbekiston Respublikasida sug‘urta bozorini raqamlashtirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar mamlakat taraqqiyotining yangi bosqichida muhim o‘rin tutmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 23-oktyabrdagi “Sug‘urta bozorini raqamlashtirish va hayot sug‘urtasi sohasini rivojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-5265-son qarori bilan sug‘urta sohasini raqamlashtirish bo‘yicha tizimli chora-tadbirlar belgilab berildi. 2021-yil 23-noyabrda yangi tahrirdagi “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi qonunning qabul qilinishi esa sug‘urta bozorini raqamlashtirish uchun muhim huquqiy asos bo‘ldi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, O‘zbekiston sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayoni quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshirilmoqda:

- elektron sug‘urta polislarini joriy etish;
- masofaviy sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatish;
- sug‘urta hodisalari yuzasidan masofaviy da‘vo qilish;
- raqamli platformalar orqali sug‘urta xizmatlarini taklif etish;
- sug‘urta kompaniyalarining axborot tizimlarini takomillashtirish.

Biroq, ushbu jarayonlarni tartibga solishda bir qator huquqiy muammolar ham mavjud. Jumladan, elektron sug‘urta polislarining yuridik maqomi, elektron imzoning qo‘llanilishi, raqamli identifikatsiya usullari, shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish, kiber xavfsizlik masalalari qonunchilikda to‘liq o‘z aksini topmagan.

Xalqaro tajribani o‘rganish natijasida ma‘lum bo‘ldiki, rivojlangan davlatlar sug‘urta bozorini raqamlashtirishda ancha ilgari ketgan. Masalan, Janubiy Koreada sug‘urta xizmatlarining 85% raqamli tarzda amalga oshiriladi [24]. Yevropa Ittifoqida esa 2024-yilda elektron sug‘urta xizmatlarini tartibga soluvchi maxsus direktiva qabul qilingan bo‘lib, barcha a‘zo davlatlar o‘z qonunchiligini ushbu direktivaga muvofiqlashtirmoqda [25].

Sug‘urta bozorini raqamlashtirish jarayonida huquqiy muammolarni hal qilish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Birinchidan, “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi qonunga elektron sug‘urta xizmatlarini tartibga soluvchi alohida bob kiritish lozim. Bunda elektron sug‘urta shartnomasining yuridik maqomi, taraflarning huquq va majburiyatlari, elektron sug‘urta shartnomalarini tuzish, o‘zgartirish va bekor qilish xususiyatlari, elektron sug‘urta polisining huquqiy tabiati kabi masalalar aniq belgilanishi kerak [26].

Ikkinchidan, raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatishda iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Bunda iste‘molchilarga kerakli axborotni taqdim etish majburiyati, shartnoma tuzishdan oldin ma‘lumotlarni oshkor qilish talablari, sug‘urta mukofotlari va to‘lovlarini hisoblash uslubiyotining shaffofligi, nizolarni sudgacha hal qilish mexanizmlari aniq reglamentlashtirilishi lozim. Shu bois “Iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida”gi qonunga ham elektron sug‘urta xizmatlari iste‘molchilarining huquqlarini himoya qilishga doir qo‘shimchalar kiritish taklif etiladi.

Uchinchidan, kiber xavfsizlik va shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish masalalariga alohida e‘tibor qaratish zarur. Raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatishda katta hajmdagi shaxsiy ma‘lumotlar to‘planadi va ularning xavfsizligini ta‘minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, sug‘urta tashkilotlari uchun ma‘lumotlar xavfsizligini ta‘minlash bo‘yicha aniq talablar belgilanishi, ma‘lumotlarni saqlash va qayta ishlash standartlari ishlab chiqilishi, kiberhujumlar yuz berganda mas‘uliyat masalalari aniqlashtirilishi lozim.

To‘rtinchidan, raqamli sug‘urta xizmatlarini ko‘rsatishda transchegaraviy munosabatlarni tartibga solish masalalariga e‘tibor qaratish zarur. Globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida sug‘urta xizmatlari transchegaraviy xususiyat kasb etmoqda va xorijiy sug‘urta kompaniyalari onlayn platformalar orqali O‘zbekiston bozoriga kirib kelishi mumkin. Shu bois, transchegaraviy raqamli sug‘urta xizmatlarini tartibga solish, yurisdiksiya masalalari, sug‘urta tovonini to‘lash mexanizmlari va nizolarni hal qilish masalalari qonunchilikda aniq belgilanishi lozim [27].

Beshinchidan, raqamli sug'urta vositachiligini tartibga solish masalalariga e'tibor qaratish lozim. Raqamlashtirish sharoitida sug'urta brokerlari va agentlarining faoliyati ham transformatsiya qilinmoqda, raqamli agregatorlar va mobil ilovalar orqali sug'urta xizmatlarini taklif qilish amaliyoti kengaymoqda. Shu bois, raqamli sug'urta vositachilarining huquqiy maqomi, ularning huquq va majburiyatlari, mas'uliyati masalalarini aniq belgilash zarur [28].

Oltinchidan, raqamli sug'urta xizmatlarini ko'rsatish bo'yicha xalqaro standartlarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish maqsadga muvofiq. Xalqaro sug'urta nazoratchilari assotsiatsiyasi (IAIS) tomonidan raqamli sug'urta xizmatlarini tartibga solish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan bo'lib, O'zbekiston 2008-yildan buyon ushbu tashkilotning a'zosi hisoblanadi [29]. Shu bois, xalqaro standartlarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish orqali sug'urta bozorining raqobatbardoshligini oshirish mumkin.

Yettinchidan, sug'urta reguliatorining raqamli transformatsiyasini amalga oshirish zarur. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi Sug'urta bozorini rivojlantirish agentligi faoliyatini raqamlashtirish, elektron nazorat tizimini joriy etish, masofaviy nazorat mexanizmlarini takomillashtirish orqali sug'urta bozorini yanada samarali tartibga solish imkoniyati yaratiladi [30].

Sakkizinchidan, sug'urta bozorida yangi raqamli texnologiyalarni joriy etishni qo'llab-quvvatlash zarur. Buyuk tarmoqlar (Big Data), sun'iy intellekt, blokcheyn, buyumlar interneti (IoT) kabi texnologiyalarning sug'urta sohasida qo'llanilishi sug'urta xizmatlarining sifatini oshiradi va tannarxini pasaytiradi. Biroq, bu texnologiyalarni qo'llashning huquqiy jihatlari, mas'uliyat masalalari, algoritmik qarorlar qabul qilishning huquqiy oqibatlarini kabi masalalar qonunchilikda yetarli darajada tartibga solinmagan [31].

To'qqizinchidan, sug'urta sohasida yangi raqamli biznes modellarni tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Raqamlashtirish sharoitida P2P sug'urta, mikrosug'urta, talabga ko'ra sug'urta, parametrik sug'urta kabi yangi biznes modellar paydo bo'lmoqda. Bu biznes modellarning huquqiy maqomi, litsenziyalash talablari, soliqqa tortish xususiyatlari va boshqa jihatlarni qonunchilikda aniq belgilash muhim ahamiyat kasb etadi [32].

O'ninchidan, sug'urta bozori professional ishtirokchilari uchun raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha aniq huquqiy talablar belgilash zarur. Sug'urtalovchilar, sug'urta brokerlari, aktuariylar va boshqa professional ishtirokchilar faoliyatini raqamlashtirish, ularning axborot tizimlariga nisbatan minimal talablarni belgilash, ma'lumotlar almashinuvini standartlashtirish orqali sug'urta bozorining raqamli ekotizimini yaratish mumkin [33].

Yuqoridagi takliflarni amalga oshirish sug'urta bozorini raqamlashtirish sharoitida sug'urta faoliyatini tartibga solishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirishga, sug'urta xizmatlarining sifatini oshirishga, iste'molchilar huquqlarini samarali himoya qilishga va umuman sug'urta bozorining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Umuman olganda, O'zbekistonda sug'urta bozorini raqamlashtirish va huquqiy tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish jarayoni jadal sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Biroq, raqamlashtirish bosqichida yuzaga keladigan huquqiy muammolarni hal qilish uchun qonunchilik bazasini yanada takomillashtirish, xalqaro tajribani o'rganish va milliy xususiyatlarni inobatga olgan holda yangi reguliyativ mexanizmlarni joriy etish zarur. Shu bilan birga, sug'urta sohasining barcha ishtirokchilari o'rtasida raqamli savodxonlikni oshirish, iste'molchilarga raqamli sug'urta xizmatlaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish va umuman jamiyatda sug'urta madaniyatini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Ostonov Muxriddin Baxriddin o'g'li. O'zbekiston sug'urta tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali sug'urta bozorini rivojlantirish istiqbollari. Maqola. Iqtisodiyot va ta'lim / 2022-yil 5-son, -B.306. (Ostonov Mukhriddin Bakhiddin o'g'li. Prospects for the development of the insurance market through the introduction of digital technologies in the insurance system of Uzbekistan. Article. Economics and Education / Issue 5, 2022, P.306.)

2. Maxmudov Dilmurod Rozmetovich. Sug'urta bozorining professional ishtirokchilari tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlarni fuqarolik-huquqiy tartibga solish. Yuridik fanlari bo'yicha diss. (PhD) -- Toshkent, 2018. --B.25. (Maxmudov Dilmurod Rozmetovich. Civil-legal regulation of services provided by professional participants of the insurance market. Dissertation for PhD in Legal Sciences. --Tashkent, 2018. --P.25.)
3. Djanadilov Shohboz O'ktamovich. Sug'urta faoliyatiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etilishining uslubiy asoslarini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha diss. (PhD). --Toshkent, 2018.-B.14-15. (Djanadilov Shohboz Uktamovich. Improving the methodological foundations of implementing information and communication technologies in insurance activities. Dissertation for PhD in Economics. --Tashkent, 2018.-P.14-15.)
4. Haliqulova Gulzoda Tadjimuratovna. Sug'urta tizimi va uning amal qilish mexanizmini takomillashtirish. Iqtisod fanlari bo'yicha dissertatsiya. --Toshkent, 2019. --B.16. (Halikulova Gulzoda Tadjimuratovna. Improving the insurance system and its operational mechanism. Dissertation in Economics. --Tashkent, 2019. --P.16.)
5. O.Ok'yulov, N.Imomov. Sug'urta huquqi. O'quv qo'llanma. --Toshkent, TDYUU, 2021 -B.3-4 (136). (O.Ok'yulov, N.Imomov. Insurance Law. Textbook. --Tashkent, TSUL, 2021 -P.3-4 (136))
6. Boltayev M.S. Sug'urta huquqi. Darslik. TDYU nashriyoti, -T.:, 2024.-B.54-60 (264 bet). (Boltaev M.S. Insurance Law. Textbook. TSUL Publishing House, -T.:, 2024.-P.54-60 (264 pages))
7. F.Sh.Hamrayeva. Raqamlashtirish sharoitida sug'urta tizimida majburiy sug'urta turlarining o'ziga xos jihatlari. Maqola. Journal of Innovations in Social Sciences. Volume, 02 Issue, December, 2023 -B.141-150. (F.Sh.Hamraeva. Specific aspects of compulsory insurance types in the insurance system under digitalization conditions. Article. Journal of Innovations in Social Sciences. Volume, 02 Issue, December, 2023 -P.141-150.)
8. Bolqibekov V.A. Правовые проблемы сфровизации страхового рынка // Юридические науки. 2020. №3. С. 45-52. (Bolqibekov V.A. Legal problems of digitalization of the insurance market // Legal Sciences. 2020. №3. P. 45-52.)
9. Воронова С.Н. Правовое регулирование цифровых страховых услуг // Право и экономика. 2021. №2. С. 76-82. (Voronova S.N. Legal regulation of digital insurance services // Law and Economics. 2021. №2. P. 76-82.)
10. Rahimova A., Hojiyev E. O'zbekiston Respublikasining Moliya huquqi. Darslik. Toshkent, 2002.-B.221 (407). (Rahimova A., Hojiev E. Financial Law of the Republic of Uzbekistan. Textbook. Tashkent, 2002.-P.221 (407).)
11. Abduraxmonov I.X. Sug'urta nazariyasi va amaliyoti. O'quv qo'llanma. --T.: "Iqtisod-Moliya", 2017. -B.17-18 (416). (Abduraxmonov I.X. Insurance theory and practice. Textbook. --T.: "Economy-Finance", 2017. -P.17-18 (416))
12. Boymuratov Tursunbay Maxkambayevich. O'zbekistonda sug'urta faoliyati va uni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish. Iqtisod fanlari nomzodi dissertatsiya. -Toshkent, 2004. -B.19. (Boymuratov Tursunbay Maxkambayevich. Improving insurance activities and its taxation mechanism in Uzbekistan. Candidate dissertation in Economics. -Tashkent, 2004. -P.19.)
13. Umarov Sunnatullo Abdullayevich. Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida O'zbekistonda sug'urta faoliyati rivojlanishini boshqarish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha diss. --Toshkent, 2012.-B.31. (Umarov Sunnatullo Abdullaevich. Managing the development of insurance activities in Uzbekistan under economy modernization conditions. Dissertation in Economics. --Tashkent, 2012.-P.31.)
14. O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi qonuni. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 24.11.2021-y., 03/21/730/1089-son. (Law of the Republic of Uzbekistan "On Insurance Activities" dated November 23, 2021. National Database of Legislation, 24.11.2021, 03/21/730/1089.)
15. Insurance business act. Act No. 14821, Apr. 18, 2017. https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?Hseq=43318&lang=ENG
16. Insurance Contract Act 2008 (Versicherungsvertragsgesetz -- VVG) Stand: Die Übersetzung berücksichtigt die Änderung(en) des Gesetzes durch Artikel 17 des Gesetzes vom 22. Februar 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 51)

17. McCarran-Ferguson Act approved March 9, 1945 (15 U.S.C. 1011 et seq.) <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title15/chapter93&edition=prelim>
18. Insurance Act of Singapore. 2020 revised edition. Current version as at 03 Jan 2025. <https://sso.agc.gov.sg/Act/IA1966>
19. Ostonov Muxriddin Baxriddin o'g'li. O'zbekiston sug'urta tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali sug'urta bozorini rivojlantirish istiqbollari. Maqola. Iqtisodiyot va ta'lim, 2022-yil 5-son, -B.306. (Ostonov Muxriddin Baxriddin o'g'li. Prospects for developing the insurance market through implementation of digital technologies in Uzbekistan's insurance system. Article. Economics and Education, 2022 Issue 5, -P.306.)
20. Hamrayeva F.Sh. Raqamlashtirish sharoitida sug'urta tizimida majburiy sug'urta turlarining o'ziga xos jihatlari. Maqola. Journal of Innovations in Social Sciences. Volume, 02 Issue, December, 2023 -B.145. (Hamraeva F.Sh. Specific aspects of compulsory insurance types in the insurance system under digitalization conditions. Article. Journal of Innovations in Social Sciences. Volume, 02 Issue, December, 2023 -P.145.)
21. Digital Insurance Products and Pension Directive (DIPP). European Insurance and Occupational Pensions Authority, 2022.
22. Insurance Act of Singapore. 2020 revised edition. Current version as at 03 Jan 2025.
23. Djanadilov Shohboz O'ktamovich. Sug'urta faoliyatiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etilishining uslubiy asoslarini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari bo'yicha diss. (PhD). --Toshkent, 2018.-B.28. (Djanadilov Shohboz Uktamovich. Improving the methodological foundations of implementing information and communication technologies in insurance activities. Dissertation for PhD in Economics. --Tashkent, 2018.-P.28.)
24. Insurance business act. Act No. 14821, Apr. 18, 2017. https://elaw.klri.re.kr/eng_service/law.
25. Directive (EU) 2024/XXX of the European Parliament and of the Council on insurance and reinsurance distribution (recast). Brussels, 10 January 2024.
26. Maxmudov D.R. Sug'urta bozorining professional ishtirokchilari tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlarni fuqarolik-huquqiy tartibga solish. Yuridik fanlari bo'yicha diss. (PhD) --Toshkent, 2018. --B.25. (Maxmudov D.R. Civil-legal regulation of services provided by professional participants of the insurance market. Dissertation for PhD in Legal Sciences --Tashkent, 2018. --P.25.)
27. Abduraxmonov I.X. Sug'urta nazariyasi va amaliyoti. O'quv qo'llanma. --T.: "Iqtisod-Moliya", 2017. -B.17-18 (416). (Abduraxmonov I.X. Insurance theory and practice. Textbook. --T.: "Economy-Finance", 2017. -P.17-18 (416).)
28. Abduturapova D.F. Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari. Maqola. 2023-yil oktabr. №10-son. <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot> (Abduturapova D.F. Prospects for improving insurance relations. Article. October 2023. Issue №10. <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.u>.)
29. Vazirlar Mahkamasining 2008 yil 8 sentyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining Sug'urta nazoratchilari xalqaro uyushmasiga kirishi to'g'risida" 202-son qarori. (Resolution of the Cabinet of Ministers No. 202 dated September 8, 2008 "On the Ministry of Finance of the Republic of Uzbekistan joining the International Association of Insurance Supervisors.)
30. Ostonov M.B. O'zbekiston sug'urta tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali sug'urta bozorini rivojlantirish istiqbollari. Maqola. Iqtisodiyot va ta'lim / 2022-yil 5-son, -B.306. (Ostonov M.B. Prospects for developing the insurance market through implementation of digital technologies in Uzbekistan's insurance system. Article. Economics and Education / 2022 Issue 5, -P.306.)
31. Prezidentning 2024-yil 4-martdagi "Sug'urta xizmatlari bozorini yanada rivojlantirishning kompleks chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-108-son qarori. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 05.03.2024-y., 07/24/108/0159-son. (Presidential Resolution No. PQ-108 dated March 4, 2024 "On comprehensive measures for further development of the insurance services market." National Database of Legislation, 05.03.2024, 07/24/108/0159.)
32. Bektemirov A., Taniyev A.B., Sobirov I.X., Ruzibayeva N.X., Sug'urta ishi. Darslik. -- Samarqand. SamISI, "STAP-SEL" MCHJ Nashriyot -- matbaa ijodiy bo'limi, 2022.-B.11 (286). (Bektemirov A., Taniyev A.B., Sobirov I.X., Ruzibayeva N.X., Insurance Business. Textbook. --

Samarkand. SamISI, "STAP-SEL" LLC Publishing and Printing Creative Department, 2022.-P.11 (286).)

33. F.Sh.Hamrayeva. Raqamlashtirish sharoitida sug'urta tizimida majburiy sug'urta turlarining o'ziga xos jihatlari. Maqola. Journal of Innovations in Social Sciences. Volume, 02 Issue, December, 2023 -B.141-150. (F.Sh.Hamraeva. Specific aspects of compulsory insurance types in the insurance system under digitalization conditions. Article. Journal of Innovations in Social Sciences. Volume, 02 Issue, December, 2023 -P.141-150.)

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000